

ע"פ 9308/12 - איסלאם איברהים עיסא נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 9308/12

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן

כבוד השופט ח' מלצר

כבוד השופט מ' מזוז

המערער: איסלאם איברהים עיסא

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת הדין וגזר הדין של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מיום 19.7.2012 ומיום 14.11.2012 בתפ"ח 12445-06-11 שניתנו על ידי כבוד השופטים: ג' נויטל, מ' יפרח וג' רביד

תאריך הישיבה: ז' בתמוז התשע"ה (24.6.2015)

בשם המערער: עו"ד יהושע רזניק; עו"ד ניר לזר

בשם המשיבה: עו"ד דפנה פינקלשטיין

פסק-דין

השופט ס' ג'ובראן:

1. לפנינו ערעור על הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (השופטים ג' נויטל, מ' יפרח וג' רביד) בתפ"ח 12445-06-11 מיום 19.7.2012, במסגרתה הורשע המערער פה אחד בעבירה של רצח לפי סעיף

עמוד 1

300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); בעבירה של ניסיון לרצח (שבע עבירות), לפי סעיף 305 לחוק העונשין; בעבירה של גרימת חבלה חמורה ופגיעה בנסיבות מחמירות (ארבע עבירות), לפי סעיפים 334 ו-335 לחוק העונשין; ובעבירה של סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה, לפי סעיף 332(2) לחוק העונשין. כמו כן, מופנה הערעור כלפי גזר הדין מיום 14.11.2012, במסגרתו הושתו על המערער עונש מאסר עולם ועוד 40 שנות מאסר בפועל במצטבר, ופיצוי למשפחת המנוח ולנפגעים בסך כולל של 488,000 ש"ח.

רקע והליכים

כתב האישום

2. על פי כתב האישום מיום 9.6.2011, המערער הינו תושב כפר קאסם ובתקופה הרלבנטית לכתב האישום היה המחזיק והבעלים של משאית סמי-טריילר מתוצרת וולוו שמשקלה 15 טון (להלן: המשאית). עובדות כתב האישום מתארות אירוע שהתרחש בתאריך 15.5.2011 ("יום הנכבה") בשעות הבוקר, בעת שהמערער נהג במשאית לאורך דרך של כ-3 ק"מ שתחילתה בכביש 4 צפונית לצומת מסובים, המשכה בדרך לוד מכיוון מזרח למערב וסופה בצומת הרחובות דרך בר-לב - ששת הימים. לאורך דרך זו, פגע המערער עם המשאית בשורה ארוכה של כלי רכב, כפי שיפורט להלן, תוך דריסת נוסעיהם, ובהמשך, לאחר עצירתו, תקף עוברי אורח וחבל בהם (להלן: האירוע).

3. על פי המתואר בעובדות כתב האישום, סמוך לשעה 9:30, בעת שהמערער נסע בכביש 4 כ-700 מטר צפונית למחלף מסובים, הוא פגע במתכוון בחלקה האחורי של מכונית מסוג פיאט פונטו (להלן: הפונטו) נהוגה בידי אמיתי אסיף (להלן: אסיף). כתוצאה ממעשה זה, ניזוק חלקה האחורי של הפונטו והתנפצה שמשתה האחורית. זאת עשה המערער, על פי המתואר, כחלק מתוכנית שגמלה בליבו בסמוך לפני האירוע, להביא בכוונה תחילה למותם של יהודים בדרך של דריסתם על ידי המשאית.

4. חרף הפגיעה בפונטו, לא עצר המערער בצד הדרך והמשיך בנסיעה דרומה עד הגיעו למחלף מסובים, שם הוא פנה ימינה והמשיך בנסיעה על דרך לוד לכיוון מערב. אסיף מצדו החל לנסוע אחר המערער בניסיון להדביקו, עד אשר, בחלוף כ-500 מטר מערבית לצומת מסובים, הוא הצליח להשיגו ולנסוע במקביל אליו בנתיב השמאלי תוך שהוא צופר לו. בראותו כאמור, הסיט המערער את המשאית בחוזקה שמאלה והטיח את הפונטו בעוצמה אל עבר גדר ההפרדה, כל זאת בכוונה לגרום למותו של אסיף. כתוצאה מכך, איבד אסיף את השליטה על הפונטו, פגע בגדר ההפרדה, הסתובב במקום ונעצר. לאסיף נגרמו חבלות שונות, לרבות חדירה של רסיסי זכוכית לארובת העין, וכן נגרם נזק כבד לפונטו (להלן: ההתנגשות השנייה בפונטו). המערער הבחין בפונטו מתרסקת אל תוך גדר ההפרדה, לא עצר, וחלף זאת לחץ על דושת הגז והאיץ מערבה במהירות של כ-90 קמ"ש.

5. בהמשך הדרך, כ-800 מטר מערבה בכיוון נסיעתו של המערער, נסע קטנוע מסוג פיאג'יו (להלן: הפיאג'יו) נהוג בידי אופיר אשכנזי, שהיה באותה עת לבוש מדי צה"ל בדרכו לשירות מילואים (להלן: אשכנזי). על פי המתואר בכתב האישום, משהבחין המערער באשכנזי הנוסע לפניו, הוא הסיע את המשאית לכיוונו, מתוך כוונה לגרום למותו, פגע בו מאחור ועלה עליו. כתוצאה מכך, נגרמו לאשכנזי חבלות רבות, ובכלל זה שברים מרובים בצלעות, בחוליות הגב ובעצם הבריח, ואילו הפיאג'יו נמחץ כליל תחת גלגלי המשאית. גם לאחר הפגיעה באשכנזי המערער לא עצר את המשאית והמשיך בנסיעה מהירה על דרך לוד לכיוון מערב.

עמוד 2

6. כעבור כ-400 מטר נוספים, על פי המתואר, בהגיעו לצומת הרחובות דרך לוד ודרך הטייסים, המשיך המערער בנסיעה רציפה לתוך הצומת מבלי לעצור, למרות שבאותה עת דלק אור אדום ברמזור שבכיוון נסיעתו. באותו רגע, החלה לחצות את הצומת מכונית פולקסווגן (להלן: הפולקסווגן) נהוגה בידי אביב מורג (להלן: המנוח), כשהיא מגיעה מימין למערער, מדרך הטייסים, בכוונה לפנות שמאלה ומזרחה לכיוון צומת מסובים. ברמזור בכיוון נסיעת הפולקסווגן דלק אור ירוק. המערער התעלם מהאור האדום שדלק בכיוון נסיעתו ועל אף שבאותה עת כבר החל המנוח ומכוניות נוספות לחצות את הצומת, המשיך המערער במהירות של כ-90 קמ"ש אל תוך הצומת, הסיט את המשאית אל עבר מכוניתו של המנוח, בכוונה לגרום למותו, ופגע בה בעוצמה. בהמשך, פגע המערער ברכב פיאט דיאבלו (להלן: הדיאבלו) בה נהג אורן קול (להלן: קול) שהחל אף הוא בחציית הצומת וזאת, בכדי לגרום למותו. כתוצאה מהפגיעה בפולקסווגן, הועפה זו באוויר מספר מטרים ופגעה ברמזור וחלקים שעפו ממנה פגעו ברכב אחר שנסע בנתיב הנגדי, מסוג סוזוקי (להלן: הסוזוקי), שבו נהג יוסף טולדו (להלן: טולדו). בעקבות מעשי המערער כמתואר לעיל, מצא המנוח את מותו ולרכב הפולקסווגן נגרם נזק קשה. טולדו נפצע בידו השמאלית מכוויות ונגרם לו חתך, ואילו הדיאבלו ניזוקה קשות.

7. על פי המתואר בכתב האישום, המערער לא עצר גם לאחר האירועים המפורטים לעיל, אלא ישר את הגה המשאית, האיץ והמשיך בנסיעתו לכיוון מערב. לאחר עשרות מטרים נוספים, שפסף המערער עם דופן ימין של המשאית רכב מסוג הונדה סיוויק (להלן: ההונדה) שהיתה נהוגה בידי מאיה עזריאל לאוב (להלן: עזריאל לאוב) וגרם לה לנזק רב.

8. בהמשך לאמור לעיל, כחלק מתכניתו, המערער הטה את ההגה שמאלה ופגע בעוצמה רבה ברכב מסוג שברולט אוואו (להלן: השברולט) בה נהג שמואל קרמני (להלן: קרמני). בעקבות הפגיעה הנ"ל, הועפה השברולט לנתיב הנגדי ופגעה במכונית מסוג סיטרוואן ברלינגו (להלן: הסיטרוואן) שבה נהג סרגיי גורדייב (להלן: גורדייב). לקרמני נגרם חתך בראש וחבלות יבשות, לגורדייב נגרמו חבלות יבשות בצוואר ובראש ולשני כלי הרכב נגרם נזק רב.

9. עוד תואר, כי המערער האיץ והמשיך בנסיעה מערבה על דרך בר-לב ובמרחק של כ-30 מטרים לפני צומת הרחובות דרך בר-לב וששת הימים, פגע בדופן ימין של ג'יפ טויוטה לנדקרזר (להלן: הג'יפ) נהוג בידי קורין זיגדון, שנסעה באותה עת בנתיב השמאלי (להלן: זיגדון) וזאת במטרה לגרום למותה. המערער המשיך להדוף את הג'יפ שמאלה אל עבר אי התנועה, וכתוצאה מכך הועף הג'יפ אל עבר גדר הבטיחות ופגע במכונית מסוג יונדאי (להלן: היונדאי) שנסעה בנתיב הנגדי והייתה נהוגה בידי רון ביגמן (להלן: ביגמן). בעקבות האמור לעיל נגרמו לזיגדון ולביגמן חבלות בחלקי גוף שונים ונזק נגרם לרכבים.

10. על פי המתואר, המערער הסיט חזרה את ההגה לעבר נתיב נסיעתו והמשיך בנסיעה, כאשר בסמוך לפני כניסתו לצומת הרחובות בר-לב - ששת הימים, שפסף עם דופן ימין של המשאית את צדו השמאלי של אוטובוס ציבורי עירוני שהיה מימינו (להלן: המיניבוס) וגרם לו לנזק.

11. בשלב זה, הבחין המערער באוטובוס דן (להלן: האוטובוס) שהיה נהוג בידי מאיר לוי (להלן: מאיר לוי) שעמד מולו בנתיב הנגדי. בסמוך לאוטובוס עמד קטנוע (להלן: הקטנוע) רכוב בידי דניאל שילוח (להלן: שילוח). בראותו כאמור, הסיט המערער את המשאית ממסלול נסיעתה בכוונה את הגה המשאית שמאלה וזאת מתוך כוונה לגרום למותו של שילוח ושל נוסעי האוטובוס. שילוח הבחין במשאית שמתקרבת לעברו, וברגע האחרון השליך עצמו אל מעבר

לקטנוע והצליח להינצל מפגיעת המשאית. המשאית עלתה על הקטנוע ולאחר מכן פגעה בדופן השמאלית של האוטובוס, עד אשר, בסופו של דבר, המשאית והאוטובוס נבלמו על ידי חומה של בית ספר סמוך. כתוצאה מפגיעת המשאית באוטובוס נחבל נהגו מאיר לוי בידו, בראשו ובצלעותיו.

12. בסמוך לאחר מכן יצא המערער בכוחות עצמו מהמשאית. שילוח ניגש אליו על מנת לסייע לו ולדרוש בשלומו, ובתגובה נטל המערער חפץ נוקשה וללא כל התראה הכה את שילוח בראשו במטרה לגרום לו לחבלה חמורה, ואכן גרם לו לדימום בראשו.

13. המערער המשיך וצעק "אללה אכבר" וכן "יהודים בני זונות" והעיף חלקי רמזור על עוברי אורח, ביניהם אריק לוי ושי אלגלי (להלן: אריק לוי ואלגלי). בין השאר, המערער הטיח שבר של רמזור בראשה של שני עוז-אינס (להלן: עוז-אינס) שהתקרבה לעברו תוך שהיא מדברת בטלפון עם מד"א, וזאת בכוונה לגרום לה חבלה חמורה. כתוצאה מכך נפצעה עוז-אינס בראשה ופונתה לבית החולים.

14. בשלב זה הבינו הנוכחים במקום כי מדובר במחבל, ואז אריק לוי ואלגלי ניגשו אל המערער, הפילו אותו ארצה ובסיוע של אנשים נוספים ריתקו אותו למקום עד להגעת המשטרה.

15. בגין מעשים אלה הואשם המערער בביצוע העבירות של רצח בכוונה תחילה לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין (להלן: עבירת הרצח); ניסיון לרצח, לפי סעיף 305 לחוק העונשין (ריבוי עבירות) (להלן: עבירות ניסיון הרצח); חבלה בכוונה מחמירה, לפי סעיף 329 לחוק העונשין (שתי עבירות) (להלן: עבירות חבלה בכוונה מחמירה); חבלה ופציעה בנסיבות מחמירות, לפי סעיפים 334 ו-335(א)(1) לחוק העונשין (ריבוי עבירות) (להלן: עבירות פציעה בנסיבות מחמירות) וסיכון חיי אדם בנתיב תחבורה, לפי סעיף 332(2) לחוק העונשין (להלן: עבירת סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה).

16. בתשובתו לכתב האישום, המערער כפר בביצוע העבירות שיוחסו לו. המערער טען כי אמנם הוא נהג במשאית בתוואי הדרך שפורט בכתב האישום, אך זאת עשה במטרה להגיע למקום עבודתו באתר בנייה ביפו שבו הוא עבד בפינוי אדמה ופסולת באמצעות המשאית. לטענתו, לא גמלה בו כל החלטה לפגוע ולהרוג יהודים ונסיעתו לא נועדה להגשים מטרה זו.

17. המערער לא הכחיש כי פגע בכלי הרכב ובאנשים השונים שצוינו בכתב האישום ואף גרם לפגיעות ולחבלות המתוארות שם, לרבות למותו של המנוח, אך טען כי לא היתה לו כוונה לעשות כן. המערער כפר בכך שהסיט את המשאית כדי לגרום לתוצאות האמורות.

18. בהתייחס לשלב שלאחר עצירת המשאית, נטען בתשובת המערער לכתב האישום, כי הוא כופר בכך שבצאתו מהמשאית הוא צעק "אללה אכבר" ו"יהודים בני זונות". לטענתו, הוא נאלץ להשליך חפצים שונים לעבר עוברי אורח מכורח הנסיבות, מחמת שאנשים החלו לתקוף אותו ולנוכח הסכנה שחש בנסיבות אלה. המערער כפר בכך שהטיח חלק מהרמזור על ראשה של עוז-אינס.

19. בעדותו בבית המשפט המחוזי גרס המערער, בקווים כלליים, כי שתי ההתנגשויות עם רכב הפונטו היו לא יותר מאשר תאונות שנגרמו באשמת אסיף ובגלל אופן נהיגתו. לדברי המערער, הוא איבד את הכרתו סמוך לאחר ההתנגשות השנייה עם רכב הפונטו, והחל משלב זה ואילך, עד מעט לפני ההתנגשות באוטובוס, לא היתה לו כל שליטה על המשאית ועל האופן שבו תמרנה את דרכה על הכביש. לדבריו, עם יקיצתו הוא ניסה למנוע את ההתנגשות עם האוטובוס, אך לא עלה הדבר בידו.

בית המשפט המחוזי

הכרעת הדין

20. ביום 19.7.2012 הרשיע בית המשפט המחוזי את המערער בעבירות המפורטות בפסקה 1 לעיל, וביום 14.11.2012 גזר עליו את העונש האמור באותה פסקה.

21. המחלוקת העובדתית בין הצדדים היתה מצומצמת יחסית, והיא נגעה לפרטים הקשורים להתנהלות המערער במהלך האירוע; לאופן בו נהג את המשאית; למצבו הפיזי והתודעתי באותה עת; וכן בהתייחס למעשיו ולהתנהגותו לאחר עצירת המשאית. מבחינה משפטית, הצדדים היו חלוקים בשאלה האם התגבשה אצל המערער המחשבה הפלילית הדרושה להרשעתו בעבירות שיוחסו לו.

22. בפתח הכרעתו, בית המשפט המחוזי קבע כי המערער כשל לחלוטין מלהציג קו הגנה אחיד, קוהרנטי וברור בהתייחס לכל האירוע. נמצא, כי אמרות המערער במהלך חקירותיו מלמדות על גרסה נפתלת ולא עקבית, אשר השתנתה חדשות לבקרים, לעתים באותה חקירה עצמה. כך גם בעדותו בבית המשפט נמצאו שלל סתירות והפרכות. על כן, נקבע כי לא ניתן לסמוך על דברי המערער ולא ניתן לבסס עליהם את הקביעות העובדתיות הצריכות הכרעה.

23. עוד קבע בית המשפט המחוזי בתחילת דבריו, כי מבחינה מהותית יש להסתכל על המקרה כעל אירוע רציף אחד. נקבע כי בנסיבות העניין, כל התנגשות מההתנגשויות שמרכיבות את האירוע אינה עומדת במנותק בפני עצמה, אלא משליכה על רעותה ומהווה נדבך אחד מתוך מסכת כוללת. בהתאם, נקבע כי השאלה המוצבת להכרעה באשר להלך רוחו של המערער ועד כמה התגבשה אצלו המחשבה הפלילית הנחוצה להרשעתו, תיבחן גם על רקע מכלול מעשיו לאורך כל האירוע. לאחר קביעתו זו, בית המשפט המחוזי עבר לבחון כל מעשה לגופו.

24. ההתנגשויות עם רכב הפונטו: בית המשפט המחוזי אימץ את גרסתו של אסיף, לפיה בעת שנסע בכביש מס' 4 מצפון לדרום, לאחר שעבר את מחלף אלוף שדה, התנגשה בו לפתע משאית המערער מאחור וגרמה לניפוץ השמשה האחורית של רכבו. חרף פגיעה זו, המשאית עקפה את מכוניתו והמשיכה בנסיעה מהירה מבלי לעצור כמתחייב. לפי אסיף, הוא החל לנסוע אחר המשאית כשהוא צופר ומנסה להסב את תשומת לב המערער בניסיון להחליף עמו פרטים, עד אשר בשלב מסוים, לאחר שפנו ימינה בצומת מסובים לדרך לוד, נוצר מצב שבו רכבו והמשאית נסעו במקביל זה לזו: הפונטו בנתיב השמאלי והמשאית בנתיב הימני. לדברי אסיף, הוא צפר למערער שוב ושוב בניסיון ללכוד את מבטו, ואכן בשלב מסוים הוא הבחין שהמערער מסתכל לעברו ומביט בו. או אז, לפי אסיף, סובב המערער את הגה המשאית בחדות שמאלה, התנגש בפונטו והחל למחוץ אותה לעבר גדר ההפרדה שלשמאלו.

25. הפגיעה בפיאג'ו ובאשכנזי: בית המשפט המחוזי קיבל את גרסת עדי התביעה, וקבע כי המשאית, תוך כדי נסיעה מהירה וישרה, רמסה את הפיאג'ו שנסע לפניו והמשיכה בנסיעה רציפה מבלי לבלום.

26. הפגיעה במנוח ובכלי הרכב האחרים בצומת הטייסים: בית המשפט המחוזי

קבע, כי אין חולק שלאחר הפגיעה בקטנוע המערער המשיך בנסיעתו בדרך לוד, ובהגיעו לצומת הרחובות דרך לוד ודרך הטייסים נכנס לצומת בנסיעה מהירה, והתנגש ברכב המנוח (הפולקסווגן) שהיה בעיצומה של חציית הצומת. כתוצאה מהתנגשות זו נהרג המנוח. כן נקבע, כי אין מחלוקת שהמנוח הגיע לצומת מדרך הטייסים מכיוון צפון לדרום במטרה לפנות שמאלה ולהמשיך בנסיעה מזרחה על דרך לוד. המנוח נסע בנתיב השני מימין לפנייה שמאלה, ובעת כניסתו לצומת דלק אור ירוק ברמזור שבכיוון נסיעתו. בעת חציית הצומת, כאמור לעיל, המערער פגע בנוסף לפולקסווגן גם ברכב מסוג דיאבלו שחצה אף הוא את הצומת מכיוון צפון לדרום בנסיעה בנתיב הימני ביותר לפנייה שמאלה, קרי בנתיב מקביל למנוח. נמצא כי ההתנגשות במכונית המנוח גררה פגיעת שרשרת ברכב של טולדו, כמפורט בכתב האישום.

27. על סמך ראיות התביעה, אשר הוגשו רובן בהסכמה ולא נסתרו, קבע בית המשפט המחוזי כי לא קיימת אפשרות שידלוק אור ירוק משותף למי שנוהג על דרך לוד ממזרח למערב (כיוון נסיעת המערער) ולמי שמגיע מצפון לדרום על דרך הטייסים (כיוון נסיעת המנוח). נמצא, כי כניסת המנוח לצומת באור ירוק, מחייבת את המסקנה שהמערער נכנס אליו באור אדום. כן נמצא, כי ברגע ההתנגשות, המנוח כבר עשה כברת דרך ולא היה בתחילת נסיעתו, וכי המערער נכנס לצומת במהירות גבוהה ביותר ולא הראה כל סימנים של האטה או בלימה. עוד נמצא כי גם לאחר ההתנגשות והפגיעה בשני כלי הרכב, המשאית המשיכה בנסיעה ישרה בלא להאט ובלא לעצור. בית המשפט המחוזי קיבל את טענת המערער לפיה אין בסיס לקבוע שהוא ביצע סטייה שמאלה מנתיב נסיעתו עובר לפגיעה ברכב המנוח, אך קבע כי אין בעובדה זו כדי להעלות או להוריד.

28. הפגיעה בהונדה של עזריאל לאוב: בית המשפט המחוזי קבע כי לא קיימת מחלוקת באשר לנכונות גרסתה של עזריאל לאוב, לפיה המשאית לפתע חבטה ברכבה מצד ימין, והמשיכה בנסיעתה במהירות גבוהה תוך תמרון מנתיב לנתיב. זאת, תוך כדי פגיעה ברכבים נוספים בדרך.

29. הפגיעה בשברולט של קרמני (ובעקבותיה בסיטרואן של גורדייב): בית המשפט המחוזי מצא כי קרמני היה בדרכו מערבה על כביש הטייסים ועובר להתנגשות עמד ברמזור אדום כ-150 מטר מערבה מצומת הטייסים, כשהוא בנתיב השמאלי. נמצא כי המשאית דהרה באמצע שני הנתיבים, חבטה בשברולט והעיפה אותה למסלול הנגדי, תוך שהיא נפגעת על ידי הסיטרואן של גורדייב, שהיה בנסיעה מכיוון מזרח למערב. עוד נמצא כי המשאית נסעה בנסיעה ישרה ובמהירות עצומה, לא צפרה לפני הפגיעה, וכלל לא ניסתה לעצור.

30. הפגיעה בג'יפ של זיגדון (ובעקבותיה ביונדאי של ביגמן): בית המשפט המחוזי קבע כי לא זו בלבד שהמערער סטה מנתיב נסיעתו בנתיב הימני כדי לפגוע בג'יפ שנסע בנתיב השמאלי, ואפילו דחק את הג'יפ לעבר גדר הפרדה, אלא שגם לאחר הפגיעה בג'יפ, הוא כיוון עצמו לעבר האוטובוס במטרה לפגוע בו. נמצא כי נהיגת המערער היתה מודעת ומכוונת מטרה.

31. הפגיעה במיניבוס, בקטנוע ובאוטובוס בצומת הרחובות בר-לב - ששת הימים: בית המשפט המחוזי מצא כי לאחר הפגיעה בג'יפ ועד לעצירתה הסופית של המשאית אחרי צומת הרחובות בר-לב-ששת הימים במסלול הנגדי לכיוון נסיעתה, הספיק המערער לפגוע במיניבוס ששימש כרכב הסעות, בקטנועו של שילוח ובאוטובוס ריק מנוסעים נהוג בידי מאיר לוי שעמד במסלול הנגדי. בית המשפט דחה את טענותיו של המערער בדבר איבוד שליטה במשאית בשל תקר בגלגל, וקיבל את חוות דעת המומחה שהוגשה בהסכמה, לפיה הגלגל לא גרם לאירוע אלא נפגע בשלבי האחרונים ובגללו. טענותיו של המערער בדבר אבדן השליטה גם הן נסתרו על ידי עדי התביעה, שהעידו כי ניכר שהוא היה ערני, שלט במשאית ותמרן אותה על פי רצונו.

32. אירוע האלימות לאחר הפגיעה באוטובוס: בית המשפט המחוזי מצא כי לאחר עצירתה הסופית של המשאית, המערער יצא ממנה בכוחות עצמו, וכי סמוך לאחר מכן התפתח עימות אלים בינו לבין נהגים ועוברי אורח שהתקהלו במקום. כן נמצא, כי בשלב כלשהו התנפלו אנשים מן הקהל על המערער, הפעילו עליו כוח, ריתקו אותו ארצה ואחזו בו עד בוא המשטרה. בית המשפט המחוזי בחן מה קרה בטרם שהמערער רותק ארצה והותקף ומה הביא לכך - האם המערער החל בעימות הפיזי ללא כל סיבה, השתולל, השליך חפצים ותקף עוברים ושבים תוך שהוא משמיע אמירות לאומניות, או שמא הוא פעל מתוך מצוקה לנוכח טבעת האנשים שהתהדקה סביבו והוא חש שהוא מצוי בסכנה של ביצוע ליניץ' נגדו. לאחר בחינת העדויות, בית המשפט קבע כי לא היה בהתנהגותם של עוברי האורח שום דבר שהיה עשוי לטעת אצל המערער את החשד שהם מבקשים לפגוע בו. נקבע, כי המערער היה הראשון לגלות פרץ של אלימות ללא כל סיבה נראית לעין, וזאת מיד עם צאתו מהמשאית. המערער תואר כעצבני מאוד, כאחוז אמוק ועל פי דברי העדים, הוא החל בחמת זעם להשליך חפצים על העוברים והשבים תוך השמעת הצעקות "אללה הוא אכבר", בלא שקדמה לכך כל התגרות. בית המשפט דחה את טענתו של המערער לפיה אמר את המילים במהלך התגוננות, אך קיבל את טענתו כי לא אמר את המילים "יהודים בני זונות" לנוכח חוסר הבהירות והספק שהתגלו בסוגיה.

33. טענת אבדן ההכרה של המערער: המערער טען בבית המשפט המחוזי כי את כל תוואי הדרך שבין הפגיעה השנייה בפונטו ועד לצומת ששת הימים (לפני המתואר בפסקה לעיל), עשתה המשאית ללא יד מכוונת במצב שבו הוא יושב בה מחוסר הכרה. בית המשפט המחוזי דחה את טענתו, וקבע כי מדובר בגרסה אבסורדית שלא ניתן בשום אופן לקבלה, וזאת משום שהיא מתארת סיטואציה לא הגיונית שאינה בת היתכנות. נקבע כי המסקנה המתחייבת היא כי לאורך כל תוואי הדרך שבו התרחש האירוע, המערער ביצע פעולות של נהיגה. קרי, המערער לחץ על דוושת הגז, אחז בהגה וכיוון אותו, תוך שהוא מכתוב את מסלול נשיאת המשאית.

34. עבירת הרצח: בית המשפט המחוזי בחן את יסודות עבירת הרצח וקבע כי הם מתקיימים מעבר לכל ספק סביר. בית המשפט המחוזי עמד על כך כי השאלה אותה יש לבחון היא האם הוכחה אצל המערער המחשבה הפלילית הצריכה לעבירות שיוחסו לו, קרי, האם החליט להמית בני אדם, ולא האם החליט עובר ליציאתו מבית המשפחה בבוקר האירוע לגרום למותם של יהודים. בית המשפט המחוזי עמד על כך שהחלטה להמית יכולה להיות החלטה של כהרף עין בשלב כלשהו של האירוע סמוך לפני ההתנגשות השנייה בפונטו, ואין נדרש שהחלטה תתקבל כבר בשלב שבו יצא מביתו בבוקר האירוע. כן עמד בית המשפט על כך שכוונת הקטילה אינה צריכה להתייחס דווקא ליהודים אלא לכל בני אדם, שכן המניע לביצוע העבירה אינו חלק מיסודות העבירה. המניע, כך ציין בית המשפט, יכול לעתים לתת אינדיקציה לגבי כוונתו וחפצו של העושה ולהוות ראיה נסיבתית לכך, אך התביעה אינה מחויבת בהוכחת המניע והוא אינו חלק מהיסוד הנפשי של העבירה. מכל מקום, בית המשפט המחוזי מצא כי למניע הלאומני אכן יש עיגון בחומר הראיות.

35. עוד עמד בית המשפט המחוזי על כך שהשאלה האם אצל המערער התגבשה ההחלטה להמית, תוכרע על

רקע הנסיבות הכוללות של האירוע, לנוכח מעשיו והתנהגותו לאורך האירוע, לפני הפגיעה במנוח ולאחריה, וכן לנוכח החזקה שאדם מתכוון לתוצאות הטבעיות של מעשיו. בית המשפט בחן את מעשיו של המערער במסלול נסיעת המשאית, וקבע שהדברים מדברים בעד עצמם ואינם מותרים ספק באשר לכוונתו ולחפצו של המערער. בית המשפט המחוזי קבע כי לא יכול להיות ספק שעובר להתנגשות השנייה בפונטו, עת הסיט המערער את המשאית במתכוון ונכנס בעוצמה במכונית - התגבשה אצלו ההחלטה להמית. נמצא, כי המערער דהר על הכביש עם משאית במשקל 15 טון במהירות כמעט מקסימאלית, התנגש ורמס במתכוון, פעם אחר פעם, כלי רכב שנקרו בדרכו, וכל זאת מבלי לבלום את המשאית, מבלי להתעכב ומבלי להושיט עזרה. בית המשפט המחוזי קבע כי במעשיו המערער התכוון ורצה להמית בני אדם. נקבע, כי מותם של אנשים היא התוצאה ההגיונית והמסתברת של מעשיו של המערער, אשר אין מחלוקת כי גם הוא צפה אותה. נמצא, כי למול החזקה המבוססת על ניסיון החיים והשכל הישר לפיה המערער התכוון לתוצאות הטבעיות של מעשיו, לא הציג המערער כל הסבר אחר או אופציה אחרת המתקבלים על הדעת מדוע נהג כפי שנהג.

36. באופן ספציפי לגבי הפגיעה במנוח, בית המשפט המחוזי לא נדרש לקביעה שהמערער הסיט את המשאית שמאלה לעבר המנוח דווקא. בית המשפט מצא כי כוונתו להמית את המנוח מוסקת מעצם כניסתו של המערער במתכוון לצומת באור אדום, במהירות רבה מאוד, כשברי לו שהמשאית תתנגש בעוצמה במי מכלי הרכב שכבר היו אותה עת בצומת. חיזוק למסקנה זו מצא בית המשפט בעובדה שהמערער לא עצר לאחר הפגיעה, לא התעניין בגורל הנפגעים ולא ניסה להזעיק עזרה.

37. עבירת הניסיון לרצח: בית המשפט המחוזי קבע כי כל האמור מחייב גם את המסקנה שהוכחו כלפי המערער העבירות של ניסיון לרצח שיוחסו לו בכתב האישום. זאת, כיוון שהמערער פגע ברכבם של אותם נפגעים באופן מכוון ובעוצמה רבה, בנסיבות שבהן ניתן היה לצפות שיקפח את חייהם של נוסעי הרכבים, ואך במזל לא קרה כך.

38. עבירת החבלה בכוונה מחמירה: בית המשפט המחוזי עמד על כך שעבירה של חבלה בכוונה מחמירה דורשת הוכחה כי המערער תקף אדם, פצע אותו או גרם לו חבלה חמורה מתוך כוונה מיוחדת להטיל בו מום, נכות או חבלה חמורה. בית המשפט מצא כי אין די ראיות לכך שבעת שהמערער תקף את שילוח ועוז-אינס הוא אכן התכוון להטיל בהם מום, נכות או חבלה חמורה, ולכן על הספק לפעול לטובתו. לפיכך, בית המשפט המחוזי זיכה את המערער מהעבירה של חבלה בכוונה מחמירה, וחלף זאת הרשיעו בגרימת פגיעה בנסיבות מחמירות, שאף היא יוחסה לו בכתב האישום.

39. עבירת סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה ועבירת פגיעה בנסיבות מחמירות: בית המשפט הרשיע את המערער בביצוע עבירות אלה (השנייה - בגין תקיפת של עוברי האורח שניגשו אליו לאחר שירד מהמשאית), בהיעדר מחלוקת מצד המערער.

40. לפיכך, הורשע המערער ברציחתו של המנוח, לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין; ניסיון לרצוח את אסיף, אשכנזי, קול, קרמני, זיגדון, שילוח ומאיר לוי, לפי סעיף 305 לחוק העונשין; וגרימת חבלתם ופציעתם בנסיבות מחמירות בהתייחס לאריק לוי, אלגלי, שילוח ועוז-אינס, לפי סעיפים 334 ו-335(א)(1) לחוק העונשין. המערער זוכה מביצוע עבירה של חבלה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 329 לחוק העונשין ביחס לשילוח ולעוז-אינס, לנוכח הרשעתו החלופית בעבירות של גרימת חבלה ופגיעה בנסיבות מחמירות. כן הורשע המערער בעבירה של סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה, לפי סעיף 332(2) לחוק העונשין.

41. בגזר דינו, בית המשפט המחוזי עמד על חובת הטלת עונש מאסר עולם בגין ההרשעה בעבירת הרצח, ועל חריג הענישה המופחתת במקרים של הפרעה נפשית חמורה. בתוך כך, בית המשפט המחוזי דחה את טענת המערער לפיה יש להטיל עליו ענישה מופחתת מחמת הפרעה נפשית חמורה שלטענתו הגבילה במידה ניכרת את יכולתו להימנע מביצוע המעשים. זאת, לנוכח העדרן של ראיות רפואיות התומכות באמור, ולנוכח קביעותיו העובדתיות של בית המשפט בהכרעת הדין, המלמדות על שליטתו המלאה של המערער על מעשיו וכוונתו המובהקת להמית את קורבנותיו. עוד עמד בית המשפט על כך שהפחתת הענישה היא סמכות המוקנית לשיקול בלעדי של בית המשפט, בהתחשב בנסיבות המקרה ותחושת הצדק הכללית, ולא ראה לנכון לעשות זאת במקרה שלפנינו. לאור האמור, בית המשפט המחוזי גזר על המערער את עונש החובה של מאסר עולם בגין ביצוע עבירת הרצח.

42. במענה לשאלה האם מדובר באירוע אחד או בשורה של אירועים, בית המשפט המחוזי קבע כי כל אחת מההתנגשויות המרכיבות את השתלשלות האירועים הכוללת, מהווה אירוע נפרד שלגביו יש לקבוע את מתחם העונש ההולם בנפרד. בקביעת מתחם העונש ההולם לעבירות של ניסיון לרצח, בית המשפט המחוזי עמד על חומרת המעשה, נסיבותיו ומידת אשמו של המערער. בית המשפט מצא כי חומרת מעשי המערער מופלגת לנוכח נסיבותיו - מסע הרג מכוון לגרימת מותם של חפים מפשע רבים; שימוש בכלי רכב כבד כנשק; ביצוע המעשה במקום הומה אדם תוך סיכון ציבור גדול של אנשים; גרימת מוות לאדם אחד ורק במזל לא לאנשים נוספים, אשר נפצעו קשה; עיתוי ביצוע המעשים - ב"יום הנכבה"; וביצוע המעשים ממניע דתי/לאומי שמוסיף להם נדבך נוסף של חומרה. בית המשפט עמד על כך שהערך החברתי שנפגע כתוצאה ממעשי המערער הוא רב חשיבות, ובהתאם יש הכרח להביע מסר עונשי חמור, תקיף ומרתיע בגין מעשיו. לאחר בחינת פסיקה במקרים דומים, בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם לגבי כל אחד מהאירועים שבגינם הורשע המערער בעבירה של ניסיון לרצח נע בין 15 ל-20 שנות מאסר בפועל.

43. אשר לעונש הראוי בתוך מתחם הענישה, בית המשפט המחוזי קבע כי יש לגזור עונש כולל בגין כל האירועים. בית המשפט עמד על כך שעונש זה יביא לידי ביטוי מצד אחד את כמות המעשים, נסיבותיהם החמורות ומכלול השיקולים לחומרה, לרבות ההיבט ההרתעתי, ומצד השני, לא יתעלם מטיעוני ההגנה לעונש כמו גם מתקופת המאסר הכוללת שתושט על המערער. במכלול השיקולים והאיזונים, בית המשפט המחוזי גזר על המערער עונש מאסר בפועל של 36 שנים בגין עבירות הניסיון לרצח.

44. אשר לעבירות התקיפה והפציעה בנסיבות מחמירות, בית המשפט המחוזי מצא כי התקיפות כשלעצמן אינן נמצאות ברף חומרה גבוה במיוחד, כיוון שלא היה מדובר במעשי תקיפה קשים שגרמו לתוצאות קשות. עם זאת, בית המשפט קבע כי יש לקחת בחשבון גם את מכלול נסיבות המקרה וההקשר הכולל שבו בוצעו המעשים אשר מייחסים להם חומרה מיוחדת. בית המשפט לא מצא פסיקה רלבנטית שתהלום במדויק את המקרה שלפנינו, שכן הפסיקה בעבירות אלה משתנה לפי נסיבותיו הספציפיות של כל מקרה ומקרה. לצורך קביעת מתחם העונש ההולם, בית המשפט הפריד בין התקיפה שביצע המערער כלפי עוז-אינס ושילוח לבין תקיפת אריק לוי ואלגלי. בהתייחס לראשונים - שאותם תקף המערער באופן ישיר ומכוון תוך גרימת חבלות - במכלול השיקולים והאיזונים, בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם לגבי כל אחת מהתקיפות הנ"ל נע בין 12 ל-24 חודשי מאסר בפועל. בהתייחס לאחרונים - שנסיבות תקיפתם היו קלות יותר - בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם לגבי כל אחד מהם נע בין 6 ל-12 חודשי מאסר בפועל. לאחר שקלול נסיבותיו האישיים של המערער, בית המשפט המחוזי גזר על המערער עונש של שנתיים מאסר בפועל, חלקו במצטבר וחלקו בחופף, בגין שורת התקיפות שאירעו לאחר עצירת המשאית.

45. אשר לעבירה של סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה, בית המשפט המחוזי קבע כי המערער יצר בהתנהגותו סיכון כללי ואינהרנטי לכלל המשתמשים בדרך וכן מצא כי ישנם אירועים במהלך המעשים שבגינם לא הורשע המערער בעבירה אחרת, כמו התנגשויות שרשרת ופגיעות עקיפות שנגרמו לכלי רכב נוספים. עוד מצא בית המשפט כי הפסיקה התייחסה בחומרה לעבירה של סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה, וכי נסיבות המקרה שלפנינו הן חמורות ביותר. במכלול השיקולים, בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם נע בין 4 ל-4.5 שנות מאסר בפועל. לאחר שקלול נסיבותיו של המערער, בית המשפט המחוזי גזר עליו עונש של 4 שנות מאסר בפועל בגין עבירה זו, שמתוכן שנתיים ירוצו במצטבר לעונשי המאסר שפורטו לעיל ושנתיים ירוצו בחופף להם.

אם כן, סך הכל הושתו על המערער מאסר עולם ועוד 40 שנות מאסר בפועל במצטבר.

46. אשר לעתירת המשיבה להשתתף פיצוי למשפחת המנוח ולשאר המתלוננים, בית המשפט המחוזי עמד על משמעות הטלת פיצוי לטובת הקורבן, ועל השתתפו גם במקרים של עונש מאסר ממושך ויכולות כספיות מוגבלות של המערער. בהתאם, בית המשפט הטיל עליו פיצוי למשפחת המנוח בסך של 258,000 ש"ח ופיצוי לעשרת הנפגעים, איש כפי נזקו, בסך של 230,000 ש"ח.

הערעור

47. המערער טוען כי שגה בית המשפט המחוזי בקביעתו כי התגבשה אצלו ההחלטה להמית, והרשיע אותו בעבירת הרצח ובעבירות הניסיון לרצח. לעמדתו, מעשיו הם בגדר עבירת ההריגה בלבד ועבירות נוספות שקשורות בדרך נהיגתו, אך אין מדובר בעבירת הרצח או ניסיון לה. המערער סבור כי כתב האישום הועמד על ההנחה כי יצא מבית במטרה לרצוח יהודים דווקא, ומשלא נקבע כן – לא ניתן להרשיע אותו ברצח. לעמדת המערער, קביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה יתכן וכוונת הקטילה התגבשה עובר להתנגשות השנייה בפונטו, מובילה לקריסת כתב האישום, והקביעה כי החליט להרוג בני אדם ולא דווקא יהודים יוצרת גם היא כתב אישום חדש ושונה מזה בו הוא הואשם, מבלי שניתנה לו הזדמנות להתגונן. עוד לגישתו, יש להבחין בין "כוונה" לבין "החלטה להמית". לדידו, הכוונה כשלעצמה יכולה להילמד בין היתר מנסיבות העניין על פי חזקת הכוונה, אך יש להוכיח גם את יסוד ההחלטה להמית. במילים אחרות, לשיטתו, מקום שבו נסיבות המקרה מלמדות כי אדם היה מודע לתוצאות הטבעיות של מעשיו, אך לא הוכח כי התגבשה בלבו החלטה לביצוע מעשה ההמתה, ימנע בית המשפט מהרשעתו בעבירת הרצח.

48. לעמדת המערער, בית המשפט המחוזי לא נתן את המשקל הראוי לקביעתו העובדתית לפיה המערער לא הסיט את משאיתו, כמתואר בכתב האישום, לכיוון רכבו של המנוח, ולהשלכה שיש לקביעה זו על יסוד ההחלטה להמית. כן טוען המערער כי בית המשפט טעה בקביעתו כי הוא הסיט את המשאית שמאלה לכיוון הפונטו באירוע ההתנגשות השני, וזאת כיוון שלא הוכח מעבר לספק סביר כי הוא התכוון להסיט את משאיתו לכיוון זה. המערער מציג גרסה עובדתית חלופית, לפיה הוא רצה לעקוף משמאל את הקטנוע שנסע לאט ממנו, אך נהג הפונטו רצה להשיג אותו בטרם יסיים את מעבר הנתיב והאיץ לעברו. על כן, לשיטת המערער, הוא לא הבחין בפונטו ומשכך פגע בו.

49. מוסיף וטוען המערער כי בית המשפט המחוזי טעה עת דחה את טענתו ביחס להפרעות האישיות שלו אשר היוו את הגורם להתנהגותו. לעמדתו, הוא איבד את עשתונותו ולא את הכרתו ממש, והכל על רקע הפרעת האישיות ממנה הוא סובל. המערער מעלה מספר סיבות לאיבוד עשתונותו, בהן ריב עם אחיו ערב אירוע והמפגש הראשון עם

הפונטו, אשר לשיטתו היוו את הגורם להתנהגותו, ולא היה זה הרצון להמית בני אדם. על כן, לדידו, לא התגבשה אצלו החלטה להמית.

50. עוד לגישת המערער, בית המשפט המחוזי טעה בקביעתו כי לנוכח חוות דעת מומחה, לא ניתן לקבל את טענתו לפיה הגלגל השמאלי קדמי של המשאית נפגע או התפוצץ לפני ההתנגשות באוטובוס והיווה הגורם לאותה סטייה של המשאית לכיוונו. המערער סבור כי מהאמור בחוות הדעת עולה, כי בטרם סטה המערער שמאלה לכיוון האוטובוס, הגלגל השמאלי הקדמי של המשאית התרוקן מכל האוויר שבו.

51. לשיטתו של המערער, בית המשפט המחוזי טעה גם בקביעתו כי הוא צעק "אללה הוא אכבר" עת הרים את הרמזור לפני שהטיח אותו בראשה של עוז-אינס. המערער סבור כי אם אכן היה צועק צעקה זו, היא היתה נשמעת בהקלטה שהוגשה לבית המשפט אך לא כך היה. הוא טוען, כי הוא אכן צעק את הצעקה במהלך האירוע, אך צעקה זו היתה תוצאה של הסיטואציה שבה הוא היה נתון, בה הוא חש חשש ממשי לפגיעה בו מצד עוברי אורח, ולא קריאת קרב ממנה ניתן ללמוד על החלטה להמית. המערער מוסיף וטוען כי תקיפתו רק את עוברי האורח אשר התקרבו אליו (בניגוד לריצה אליהם) מעידה על כך שהוא שמר על עצמו ולא כי רצה במותם.

52. המערער גם מבקש להקל בעונש שגזר עליו בית המשפט המחוזי. לעמדתו, בית המשפט טעה בקביעתו כי אין להחיל עליו את חריג הענישה המופחתת לעונש מאסר עולם חובה בגין ביצוע עבירת רצח, ובקביעתו כי לא הוכח שהוא סובל מהפרעה נפשית חמורה. המערער גורס כי במצבי לחץ הוא לא יכול לשלוט במעשיו, ולכן היה מקום להחיל עליו את הענישה המופחתת.

53. עוד טוען המערער, כי בית המשפט המחוזי טעה בקביעתו כי כל אחת מההתנגשויות המרכיבות את השתלשלות האירוע הכולל, מהווה אירוע נפרד שלגביו יש לקבוע את מתחם העונש ההולם. המערער מסתמך על קביעתו של בית המשפט המחוזי בהכרעת דינו, לפיה מההיבט המהותי יש להתבונן על המקרה כעל אירוע אחד רציף, ומכך הוא סבור כי נכון וצודק היה לחפוף את העונשים גם בגין הפגיעות בעוברי האורח לעונש מאסר העולם שהוטל עליו בגין מותו של המנוח.

54. לבסוף המערער טוען, כי לא יוכל לשלם את הפיצויים שהושתו עליו כל עוד הוא שוהה בבית הסוהר, שכן אין בידו כל רכוש. לנוכח זאת ולנוכח המאסר הממושך שנגזר עליו, המערער סבור כי אין טעם בהשתתפות פיצויים במקרה זה.

55. המשיבה, מנגד, מבקשת לדחות את הערעור על שני חלקיו, וסבורה כי פסק דינו של בית המשפט המחוזי יסודי וממצה ואין להתערב בו. לטעמה, מדובר במקרה פשוט להכרעה, בו הרשעה בעבירת הרצח היא מחויבת המציאות. לגישתה, התרחיש החלופי של הגנת המערער לפיו מדובר בתאונה מתמשכת חסרת רצון או כוונה, אל מול הראיות שהצטברו, הוא אינו מתקבל על הדעת ומופרך מיסודו.

56. לעמדת המשיבה, מעשי המערער בוצעו במודעות מלאה, ומתוך כוונה. כוונה זו, לשיטתה, הוסקה ממכלול נסיבות האירוע והעדרו של כל הסבר חלופי למכלול זה. התנהלותו של המערער על הכביש היתה חריגה באופן בולט והעידה על עצמה כי היא מכוונת. ספציפית ביחס לפגיעה במנוח, המשיבה גורסת כי לא נדרש היה להוכיח כי המערער

הסיט את המשאית לעבר מכוניתו של המנוח, אלא ניתן ללמוד על כוונתו מחוליות ההתרחשות הקודמות והמאוחרות להתנגשות במנוח, כמו גם מכניסתו המכוונת של המערער לצומת באור אדום במהירות רבה מאוד באירוע הקונקרטי, ומהשעטה הלאה עם המשאית מבלי לעצור ומבלי להתעניין במנוח.

57. לעניין טענת אבדן ההכרה של המערער, המשיבה סומכת את ידה על קביעותיו של בית המשפט המחוזי בעניין זה, וסבורה כי טענה זו היא חסרת הגיון פנימי, ונעדרת תימוכין רפואיים, בעוד שהממצאים האובייקטיביים מעידים אחרת. כך גם לתפיסת המשיבה, אין לקבל את הטענה כי המערער פעל בשל "עצבנות יתר" כחלק מהפרעת האישיות בה הוא לוקה, וזאת משום שסך תסכול נמוך ונטייה לעצבנות אינם מהווים הגנה בפלילים.

58. לגישת המשיבה, גם אין להתערב בעונש שנגזר על ידי בית המשפט המחוזי. לעמדתה, לא מתקיימים במערער התנאים לענישה מופחתת בגין ביצוע עבירת רצח, שכן לא הוכח כי הוא סבל מהפרעה נפשית חמורה, לא הובאו ראיות לעניין מידת הפגיעה ביכולתו לשלוט במעשיו, ולא נמצא כל קשר סיבתי בין ההפרעה הנפשית כביכול ובין ביצוע המעשים. מכל מקום, לטעמה, גם אם היו מתקיימים התנאים במערער, אין זה המקרה להפחית את הענישה.

59. עוד מוסיפה המשיבה, כי יש להבחין בין הגדרת "אירוע" לבין הגדרת "מעשים". לשיטתה, בהתאם למבחנים השונים שהוצגו בפסיקה, הרי שגם אם ניתן לראות במעשהו של המערער אירוע אחד, הרי שברי הוא כי מדובר במעשים שונים, ולכך כיוון בית המשפט המחוזי בגזר דינו. בעניינו של המערער, לדידה של המשיבה, מתקיימים הן המבחן העובדתי והן המבחן המהותי בעניין ריבוי מעשים, ולפיכך בדין הוטל על המערער עונש מצטבר.

דיון והכרעה

60. ראשית, על מנת לגבש תמונה מסודרת של שרשרת מעשיו של המערער כפי שקבע בית המשפט המחוזי, אביא את סקירתו המהירה והרצופה מפסק דינו:

1. הנאשם פוגע בפונטו, גורם לה נזק וממשיך בנסיעה מהירה מבלי לבלום ולעצור;
2. מתנגש פעם שנייה בפונטו תוך כדי הטיה מכוונת של הגה המשאית שמאלה ותוך דחיקתה של הפונטו לעבר גדר הפרדה, ואחר כך ממשיך בנסיעה קדימה בלא להאט ובלא לעצור;
3. תוך "דהירה" מהירה הוא עולה על קטנוע שנסע לפניו שעליו רכוב אשכנזי, רומס את שניהם תחת גלגלי המשאית וממשיך בנסיעה מהירה הלאה מבלי לבלום ולהתעכב;
4. נכנס במהירות באור אדום לצומת עמוס במכוניות מתנגש במכוניתו של המנוח ובמכונית נוספת, וממשיך הלאה במהירות מבלי לבלום;
5. בדרך פוגע במתכוון ברכב הונדה סיוויק ואז מטה את הגה המשאית ונכנס במתכוון במכונית שברולט אוואו;

עמוד 12

6. משם ממשיך בנסיעתו המהירה והדורסנית תוך שהוא משנה לסירוגין את נתיב נסיעתו כדי לבחור את יעדיו ופוגע במתכוון בג'יפ טויוטה ומיניבוס נוסעים;
7. בהגיעו לצומת ששת הימים, הוא פונה בחדות שמאלה ומתנגש בכוונה באוטובוס שמגיע ממולו תוך רמיסת קטנועו של דניאל שילוח שעומד לידו.
8. אחר כך הוא יוצא מהמשאית ותוקף עוברי אורח תוך השמעת קריאות "אללה הוא אכבר" (פסקה 17.7 להכרעת דינו של בית המשפט המחוזי; תוספות המספור והרווחים הן שלי - ס.ג.).

61. ערעורו של המערער מכון בעיקר כלפי ההרשעות בעבירת הרצח ובעבירות הניסיון לרצח, ולא כלפי הרשעתו בעבירות הנוספות. כן מופנה הערעור כלפי גזר דינו של בית המשפט המחוזי.

62. הערעור מופנה, בין היתר, כנגד ארבעה ממצאים עובדתיים מרכזיים של בית המשפט המחוזי, והם: (1) הקביעה לפיה הוא הסיט את המשאית שמאלה לכיוון הפונטו בהתנגשות השנייה בה (קביעה מספר 2 לעיל); (2) הקביעה לפיה הסטייה של המשאית לכיוון האוטובוס לא נגרמה כתוצאה מתקר בגלגל (זאת בהקשר לקביעה מספר 7 לעיל); (3) הקביעה לפיה הוא קרא קריאת "אללה הוא אכבר" כלפי עוז-אינס (חלק מקביעה מספר 8 לעיל); (4) הקביעה לפיה הוא לא איבד את הכרתו במהלך ביצוע קביעות מספר 3 עד 6 לעיל.

63. הלכה ידועה היא, כי ערכאת הערעור לא תתערב בממצאי מהימנות ובמצאים עובדתיים שנקבעו על-ידי הערכאה הדיונית, אשר שומעת את העדים ובוחנת את התשתית הראייתית כולה, והיא תעשה כן רק במקרים חריגים, כאשר קיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות את התערבותה או כאשר הגרסה העובדתית שנתקבלה על-ידי הערכאה הראשונה אינה מתקבלת על הדעת (ראו: ע"פ 1310/12 שוורצמן נ' מדינת ישראל, בפסקה 28 (3.11.2014) (להלן: עניין שוורצמן); ע"פ 4655/12 אדרי נ' מדינת ישראל, בפסקה 25 (29.9.2014); ע"פ 993/00 אורי שלמה נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(6) 205 (2002); ע"פ 316/85 גרינוולד נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(2) 564 (1986)).

64. בחנתי את ממצאי הערכאה הדיונית ואת טענות הצדדים לגופן ונחה דעתי כי עיקר הממצאים העובדתיים שאותם קבע בית המשפט המחוזי מבוססים על חומר הראיות, ואין מקום לשנות ממה שקבע. אפרט להלן את הטעמים למסקנתי.

65. הסטת המשאית שמאלה לכיוון הפונטו בהתנגשות השנייה בה: כאמור, המערער טוען כי הוא הסיט את המשאית שמאלה כדי לעקוף רוכב קטנוע לפניו, והיה זה אסיף (נהג הפונטו) אשר האיץ מהירות במטרה להשיג אותו במהלך העקיפה. משכך, הוא לא הבחין בו ופגע בו שלא במתכוון. זאת, בניגוד לקביעת בית המשפט המחוזי, אשר קיבלה את גרסתו של אסיף לפיה המערער הטה באופן מכוון את המשאית לעבר הפונטו כדי להתנגש בה. דין טענה זו להידחות. בית המשפט המחוזי בחן באופן מפורט ומסודר את התרחשות ההתנגשות השנייה בפונטו, ודחה באופן מנומק כדבעי את גרסת המערער.

66. עיינתי בפרוטוקולים של החקירות של המערער ושל אסיף, ולא מצאתי נסיבות מיוחדות המצדיקות התערבות

בקביעות המהימנות של בית המשפט המחוזי. אמירותיו של המערער אכן היו לא עקביות ולעתים לא הגיוניות, וזאת לעומת אמירותיו של אסיף אשר היו קוהרנטיות ומעוגנות בחומר הראיות (וראו פסקאות 8.2-8.6 להכרעת דינו של בית המשפט המחוזי). בעיקר עולה השאלה, ככל שאכן זאת היתה תאונה שבה הפונטו פגעה במערער - ולא המערער היה זה שהסיט את המשאית לכיוון הפונטו - מדוע המערער לא עצר בצד לדרוש לשלומו של הנהג או להחליף עמו פרטים. הסבר מתקבל על הדעת, סדור והגיוני להתרחשות העובדתית היה יכול לפעול לטובתו של המערער, אך לא ניתן הסבר שכזה.

67. בחקירתו הנגדית, המערער אישר כי לא עצר את המשאית גם לאחר ההתנגשות השנייה בפונטו על אף שהיה ער לפגיעה בה (עמ' 86 לפרוטוקול, ש' 17-23), ונימק את התנהגותו בכך שלאחר ההתנגשות הוא איבד את הכרתו (עמ' 86 לפרוטוקול, ש' 24-29). זאת לעומת החקירות הקודמות של המערער בהן הוא מסר שלל גרסאות שונות. בגרסה בחקירת השב"כ הוא מסר כי הוא לא עצר את המשאית בשל כניסתו של הרכב מתחת לגלגליו (מ/6 ש' 53), ובאותה חקירה ממש, הוא מסר גרסה לפיה הוא איבד הכרה (שם, ש' 59) ולאחר מכן באותה חקירה מסר כי "הראש שלו לא ידע מה לעשות" (שם, ש' 61). כך גם בחקירתו במשטרה, הוא מסר גרסה אחרת לפיה הוא ראה מבעד למראה השמאלית את תוצאות ההתנגשות בפונטו והוא התעצבן ולא ידע מה הוא עושה (מ/13 עמ' 41 ש' 5 ואילך; עמ' 100 ש' 18 ואילך). כך גם גרסאותיו לגבי השאלה האם אכן היתה התנגשות שנייה בפונטו השתנו מאמירה לאמירה - פעם טען כי לא היתה פגיעה; פעם טען כי אכן היתה פגיעה; פעם טען כי לא הסתכל במראה; ופעם טען כי אכן הסתכל במראה (מ/6 ש' 27, 30, 35; עמ' 100 ש' 18 ואילך, בהתאמה). בחקירתו הנגדית בבית המשפט המחוזי, המערער מסר גרסה לפיה אכן היתה פגיעה ואכן הוא הסתכל במראה וראה את הפגיעה (עמ' 86 לפרוטוקול, ש' 20-32). עוד אדון בהמשך בגרסת המערער לפיה הוא איבד את הכרתו - או את עשתונותו, תלוי באיזו גרסה מדובר - אך אציין כבר עתה כי היא אינה משכנעת אותי, ומקובלת עליי מסקנת בית המשפט המחוזי כי המערער אינו אמין וגרסתו אינה מהימנה ואינה הגיונית.

68. אני מוצא חיזוק משמעותי לממצאיו של בית המשפט גם בדו"ח בוחן התנועה שלפיו קיים נזק בצד הימני של הפונטו (ת/56 ס' 14). כך קבע הבוחן:

"[...] על פי הנזקים בכלי אני קובע שהמשאית פגעה עם חזיתה בחלק האחורי של הפיאט (פונטו - ס.ג.). וכן המשאית פגעה בדופן שמאל שלה בדופן ימין של הפיאט. כתוצאה מכך הפיאט נזרק שמאלה ופגע עם חזיתו ועם דופן שמאל במעקה בטחון מברזל" (שם, שם).

ככל שאכן הפונטו היתה זו שפגעה במשאית כדי להשיג אותה, הנזק היה צריך להיות בצדה הקדמי של הפונטו. אך לא כך הדבר. כאמור, בדו"ח הבוחן מצוין כי הנזק הוא בצדה האחורי-ימני של הפונטו, אשר מתיישב עם סטיית המשאית שמאלה לכיוונה ופגיעה בה. צירוף ממצא עובדתי זה של בוחן התנועה לגרסתו האמינה של אסיף לעומת גרסתו הלא אמינה של המערער, מוביל למסקנה כי אכן המשאית הוסטה שמאלה לכיוון הפונטו בהתנגשות השנייה עמה. על כן, מקובלת עליי קביעה מספר 2 של בית המשפט המחוזי לעיל.

69. הסטת המשאית לכיוון האוטובוס לא נגרמה כתוצאה מתקר בגלגל: כאמור לעיל, בניגוד לקביעת בית המשפט המחוזי, המערער סבור כי מהאמור בחוות דעתו של המומחה עולה, כי הגלגל השמאלי הקדמי של המשאית רוקן מכל האוויר שבו בטרם סטה המערער שמאלה לכיוון האוטובוס, והיווה הגורם לאותה סטייה. גם את טענה זו אין

בידי לקבל, ואפרט את נימוקיי.

70. ראשית, בית המשפט המחוזי ביסס את קביעתו, בין היתר, על חוות דעתו של מומחה כשל צמיג אשר הוגשה בהסכמה. מחוות הדעת עולה, כי הצמיג לא גילה סימנים כלשהם לנסיעה קצרה או ממושכת בלחץ אוויר נמוך או ללא אוויר (ת/71 ס' 9 לממצאים), וכי הוא לא הסתובב כלל על האופן אחרי יציאת האוויר מהגלגל (שם, ס' 6 למסקנות). כן נקבע, כי הגלגל לא כשל ולא איבד אוויר עובר לאירוע, וכי הוא לא גרם לאירוע אלא נפגע בשלבי האחרונים ובגללו (שם, ס' 1 ו-9 למסקנות; ההדגשות הן במקור - ס.ג.). חוות הדעת היא ברורה וחד-משמעית, וסבורני כי קביעתו של בית המשפט המחוזי שנגזרה ממנה נכונה היא. קביעה זו גם גובתה בעדויות לפיהן היה ניכר כי המערער הוא עירני, שולט במשאית ומתמרן אותה על פי רצונו - ממצא אשר אינו מתיישב עם תרחיש של סטייה לא מכוונת בשל תקר בגלגל.

71. יתר על כן, המסקנה המתבקשת בתרחיש של תקר בגלגל היא, שכלי הרכב יאט את מהירותו ולא ימשיך באותה מהירות גבוהה. ברי, כי כלי רכב עם גלגל פגום או מפוצץ וריק מאוויר אינו יכול לנוע באותה מהירות כפי שהיה נע עם גלגל תקין. על כן, ככל שגרסתו של המערער היתה נכונה, היה מצופה מהמשאית להאט את מהירותה - דבר אשר לפי העדויות הרלבנטיות לא התקיים. זאת ועוד, גם בתרחיש חלופי לפיו כיוון שעניין לנו במשאית (כלי רכב כבד מרובה גלגלים), השפעת התקר בגלגל על מהירות כלי הרכב היתה שולית, אינני מקבל את טענת המערער מן הטעם שבמקרה כזה גם על הסטייה להיות שולית, ולפיכך היתה נדרשת הסטה נוספת של כלי הרכב על ידי הנהג על מנת להשלים את הסטייה שנעשתה בעניינו. יתרה מכך, ככל שאכן היה תקר בגלגל - ואינני קובע כי כך היה - ההתנהגות ההגיונית והמתבקשת על ידי הנהג היא בלימת כלי הרכב, וזאת במיוחד כאשר מורגשת סטייה של כלי הרכב. במקרה שלפנינו, המערער לא בלם כלל את המשאית - ולא סיפק שום הסבר מדוע לא בלם - והמשיך לנהוג באותה מהירות גבוהה. קיומו של תקר בגלגל, כאמור, אף ככלל היה גורם להאטת כלי הרכב. עצם כך שהמשאית המשיכה באותה מהירות גבוהה, מעידה גם לטעמי על כך שהמערער המשיך ללחוץ על דוושת הגז. ואם לא די בכך, אם המשאית אכן סטתה ללא שליטתו של המערער - שוב, טענה שאינני מקבל - היה מצופה ממנו להתעניין בשלום הנפגעים מההתנגשות ולא לפרוץ במסע אלימות ועימותים עם עוברי אורח תמימים, כולל עם רוכב הקטנוע שהוא כמעט דרס למוות עובר להתנגשות באוטובוס.

על כל האמור, אינני רואה לנכון לקבל את גרסתו העובדתית החלופית של המערער, ומקובלת עליי קביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה סטיית המשאית לכיוון האוטובוס היתה מכוונת ולא נגרמה בשל תקר בגלגל המשאית.

72. קריאת "אללה הוא אכבר" כלפי עוז-אינס: המערער אינו מכחיש כי אכן קרא קריאות "אללה הוא אכבר" במועד האירוע, אך מכחיש כי קרא קריאה זו עת הרים את הרמזור לפני שהטיחו בראשה של עוז-אינס. אינני מקבל גם טענה זו של המערער. שורה של עדויות, אותן בחן בית המשפט המחוזי, מעידות כי המערער קרא את הקריאה בפני עוז-אינס עובר להכאתה ברמזור. יתרה מכך, אף המערער בעצמו אישר כי קרא את הקריאה בהודעתו מתאריך 31.5.2011 (מ/42 עמ' 5 ש' 120), ורק בהמשך חזר בו מהודעתו והמשיך לשנות את גרסאותיו בנוגע לקריאה זו חדשות לבקרים. על כן, אני מוצא כי לא נפל פגם בקביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה המערער קרא קריאת "אללה הוא אכבר" כלפי עוז-אינס, ואינני רואה מקום להתערב בה.

73. מכל מקום, יצוין, כי אין בקביעה זו כדי להעלות או להוריד מהרשעתו של המערער בעבירה שבה הורשע בגין

מעשה אלימות זה - והיא עבירת חבלה ופציעה בנסיבות מחמירות. יסודות עבירה זו אינם דורשים מניע או כוונה מיוחדת על מנת שתתגבש העבירה - וזאת בניגוד לעבירת החבלה בכוונה מחמירה, ממנה זיכה בית המשפט המחוזי את המערער בשל קיומו של ספק בנוגע לכוונתו המיוחדת הנדרשת באותה עבירה - ולכן אין רלבנטיות לקריאותיו עובר לביצוע המעשה לצורך הרשעתו בעבירה זו.

74. מצבו ההכרתי של המערער במהלך חלקו של האירוע: כאמור, לעמדת המערער, הפרעת האישיות שלו היא זו שהיוותה את הגורם להתנהגותו לאחר ההתנגשות השנייה בפונטו ועד הגיעו לצומת ששת הימים (עובר להתנגשות באוטובוס). לשיטתו, הוא בעל אופי עצבני, ובשל ריב עם אחיו ערב האירוע ובשל ההתנגשות עם הפונטו, נגרם לו אבדן שליטה ואיבוד יכולת הריסון שלו שביטויים היה נהיגה בלא מעצורים - ללא מעצורי נפש וללא מעצורי המשאית. גם טענה זו לטעמי היא חסרת יסוד ודינה להידחות.

75. בבית המשפט המחוזי, המערער טען כי הוא איבד את הכרתו לאחר ההתנגשות השנייה בפונטו ועד לצומת ששת הימים, וכי את תוואי הדרך המשאית עשתה ללא יד נהג מכוונת במצב שבו הוא יושב בה נטול הכרה. בית המשפט דחה את טענתו מכל וכל, ומצא אותה לא הגיונית וחסרת כל היתכנות. זאת, למול התכנסותן של הראיות המלמדות על התנהגות מודעות, ובהעדר ממצא רפואי לתמיכה בטענתו. בהתאם נמצא, כי לאורך כל תוואי הדרך שבו התרחש האירוע, המערער ביצע פעולות של נהיגה - לחיצה על דוושת הגז, אחיזה בהגה וכיוונו, תוך שהוא מכתוב את מסלול נסיעת המשאית. יצוין, כי גם בבית המשפט המחוזי, בשלב הסיכומים, הגנת המערער שינתה את גישתה מטענת אבדן ההכרה לזו הדומה לטענה שלפנינו כעת של אבדן עשתונות, וביכרה להתעלם מדברי המערער בחקירות השונות. בית המשפט המחוזי ראה בכך ביטוי נוסף לאפסות משקלם של דבריו של המערער ולכך שלא ניתן לסמוך עליהם. כשלעצמי, אני גם מוצא את השינויים הרבים בגרסאותיו של המערער כלא אמינים וכמציגים תמונה לא מהימנה להתרחשות האירוע. המערער שינה מספר פעמים את גרסאותיו לגבי מהות אותו אבדן הכרה הנטען ולגבי נקודות הזמן המסוימות שבהן היה שרוי במצב של אבדן הכרה, ועל כן אני מתקשה להאמין לעדותו.

76. זאת ועוד, גרסאותיו השונות של המערער אף לא זכו לחיזוק ראייתי כלשהו. לא הובא הסבר רפואי המניח את הדעת הכיצד אדם צעיר ובריא שיצא לדרכו בבוקר כשהוא מרגיש טוב, וללא השפעת אלכוהול או סמים, לפתע מאבד את הכרתו. כך גם הטענה החלופית אשר הועלתה לפנינו כעת, לפיה היה מדובר באבדן עשתונות הנובע מהפרעה נפשית של המערער, לא הוכחה רפואית ולא הוכח קשר סיבתי בינה לבין התנהגותו במהלך האירוע. חוות הדעת הפסיכולוגית עליה נסמכת הגנת המערער (מאת ד"ר זוהר) רק התייחסה ליכולותיו הקוגניטיביות של המערער ולבעיותיו הפסיכולוגיות השונות אשר אינן חריגות במיוחד. היא לא התייחסה ספציפית לאירוע ולמצבו הנפשי של המערער במהלכו ולא הביעה עמדה לגבי ההליך הנפשי הנטען. ודוק: אף המערער בחקירתו הנגדית בבית המשפט המחוזי העיד על עצמו כי אמנם "יש לו עצבים", אך הוא אינו נוטה לעצבנות מיוחדת ברמתה (עמ' 78 לפרוטוקול ש' 15-12). כך גם בעדויות השונות מטעם ההגנה לא היה כדי לחזק את טענת המערער.

על כל האמור, אני סבור כי טענה זו של המערער נטענה מן השפה אל החוץ בניסיון להימנע מאחריות פלילית, ואין לי אלא לקבל את קביעתו של בית המשפט המחוזי אליה הגיע לאחר בחינה מפורטת ומנומקת של העדים והראיות במקרה זה.

77. אשר על כן, מהטעמים אשר פורטו לעיל, איני מקבל את טענותיו של המערער בנוגע לממצאים העובדתיים

שקבע בית המשפט המחוזי.

78. אעבור עתה לבחון את טענותיו המשפטיות של המערער כלפי הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי, הנוגעות להרשעתו בעבירת הרצח ובניסיון לרצח, ועיקרן אי-התקיימות יסוד ההחלטה להמית.

עבירת הרצח

79. עבירת הרצח הקבועה בסעיף 300(א)(2) לחוק העונשין קובעת כי ה"גורם בכוונת תחילה למותו של אדם" יאשם ברצח ודינו מאסר עולם ועונש זה בלבד. היסוד העובדתי הוא גרימה למותו של אדם, והיסוד הנפשי הנדרש בעבירה זו הוא יסוד נפשי מיוחד של כוונת תחילה. אין מחלוקת בנוגע להתקיימותו של היסוד העובדתי ולכן אדון עתה אך ביסוד הנפשי של העבירה.

סעיף 301 לחוק העונשין מגדיר "כוונת תחילה" כך:

"לענין סעיף 300, יראו ממית אדם כמי שהמית בכוונה תחילה אם החליט להמיתו, והמיתו בדם קר, בלי שקדמה התגרות בתכוף למעשה, בנסיבות שבהן יכול לחשוב ולהבין את תוצאות מעשיו, ולאחר שהכין עצמו להמית אותו או שהכין מכשיר שבו המית אותו."

אם כן, ליסוד נפשי זה שלושה רכיבים מרכזיים: (1) החלטה להמית; (2) בדם קר, ללא התגרות בתכוף למעשה; (3) הכנה עצמית או הכנת מכשיר לצורך ההמתה. המערער תוקף את התקיימותו של הרכיב הראשון - ההחלטה להמית.

80. משמעות רכיב ה"החלטה להמית" היא כי הממית חזה או צפה את התוצאה הקטלנית של מעשיו, וכן קבע לעצמו מטרה לגרום למותו של הקורבן וחפץ בהתגשמות מטרה זו. ניתן להפריד רכיב זה לשני מישורים: האחד, המישור ההכרתי - חזות או צפייה של התוצאה הקטלנית; השני, המישור החפצי - רצון או שאיפה להתגשמותה של התוצאה הקטלנית (וראו על כך את דבריי בע"פ 2325/02 ביטון נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (15.1.2004)).

81. המבחן לקיומו של רכיב ה"החלטה להמית" הוא האם בפרק הזמן - הגם קצר - אשר עמד לרשות הממית, הוא עדיין היה יכול לצפות את תוצאות מעשיו ולשאוף להשיגן. אין נדרש כי ההחלטה להמית תישקל לאורך זמן ובאופן מעמיק, אלא מספיק כי בעת האירוע או ממש בסמוך לו הממית החליט להמית את המומת (וראו למשל: ע"פ 512/82 דניאלס נ' מדינת ישראל, פ"ד מ"ה(2) 496, 503 (1991); ע"פ 7520/02 חמאתי נ' מדינת ישראל, פ"ד נח (2) 710, 716 (2004) (להלן: עניין חמאתי); וראו בהקשר זה את סעיף 301 (ג) לחוק העונשין, לפיו "כדי להוכיח כוונה תחילה אין צורך להראות שהנאשם היה שרוי בהלך נפש מסוים במשך זמן פלוני או תוך תקופה פלונית שלפני ביצוע העבירה או שהמכשיר שבו בוצעה הוכן בזמן פלוני שלפני המעשה").

82. כאשר עסקינן ברכיבים אשר עניינם מצבו ההכרתי-תודעתי ונפשי של הנאשם, בית המשפט משתמש בהנחות ובחזקות שונות הנסמכות על הנסיבות האובייקטיביות של המקרה, העשויות ללמד על הלך נפשו של הנאשם, ככלי

83. כך, משתמש בית המשפט ב"חזקת הכוונה". חזקה זו היא חזקה עובדתית-ראייתית, לפיה אדם מוחזק כמי שהתכוון לתוצאות הנובעות באופן טבעי ובהסתברות גבוהה ממעשיו. חזקה זו נלמדת מניסיון החיים והשכל הישר ומטרתה להוכיח קיומה של החלטה סובייקטיבית להמית. הנאשם יכול לסתור חזקה זו באמצעות הבאת ראיה נוגדת או באמצעות הסבר מתקבל על הדעת, אשר יעוררו ספק סביר (וראו: ע"פ 3126/96 עמיר נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(3) 638, 649-650 (1996); עניין חמאתי, עמ' 717; ע"פ 2948/03 ברזובסקי נ' מדינת ישראל, פסקה 10 לפסק דינה של השופטת א' פרוקצ'יה (20.6.2005)). במידה ולא עשה כן, חזקת הכוונה הופכת לראייה ממשית וחלוטה בנוגע לכוונתו של הנאשם (ע"פ 229/89 מדינת ישראל נ' שניר, פסקה 5 (1.9.1993)).

84. נוסף על חזקה זו, גיבשה הפסיקה מבחני עזר היכולים ללמד על קיומה של החלטה להמית, על פי מכלול נסיבות האירוע. בין היתר נשקלים מספר הפגיעות בגוף המנוח, מיקומו, הכלי שבו נעשה שימוש, צורת המעשה וכיוצא באלה מבחנים, הנסמכים על ראיות נסיבתיות (ע"פ 290/87 סבאח נ' מדינת ישראל, פ"ד מב(3) 358, 365 (1988); ע"פ 5197/05 עיסא נ' מדינת ישראל, פסקה ז' לפסק דינו של השופט א' רובינשטיין (5.2.2007)); ע"פ 9604/04 כריכלי נ' מדינת ישראל, פסקה 11 לפסק דינה של הנשיאה ד' ביניש (04.09.2007) (להלן: עניין כריכלי)). סיכמה זאת יפה הנשיאה (כתוארה כיום) מ' נאור בע"פ 4932/00 יעקבלב נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(4) 30, 37 (2002): "אין נוסחאות מתמטיות להכרעה בשאלה אם הייתה או לא הייתה החלטה להמית. הכול תלוי במכלול הנסיבות".

85. במקרה שלפנינו, מכלול הנסיבות מוביל למסקנה בדבר התקיימותה של ההחלטה להמית. דומה כי השתלשלות האירוע כולו, כמו גם מספר הפגיעות הרב והממצאים בשטח מצביעים בבירור על החלטה להמית. מעשים של הסטה של כלי רכב כבד - משאית סמיטריילר - לעבר כלי רכב קטנים יותר כדוגמת פונטו או קטנוע, תוך כדי נהיגה במהירות גבוהה ו/או כניסה לצומת ברמזור אדום במהירות מסוכנת כזאת, מובילים לתוצאה הטבעית ובהסתברות גבוהה להמתת אדם. ויודגש, כי אין מדובר בהסטה אחת או בתאונה בודדת אלא מדובר בשרשרת של מעשים קטלניים - התנגשות מכוונת אחר התנגשות מכוונת אחר התנגשות מכוונת - אשר הצטברותם הכוללת מחזקת את המסקנה כי התקבלה החלטה להמית אדם. בכל נקודה ונקודה היה יכול המערער לעצור, להתעשת ולהפסיק את ההתנהגות הקטלנית. אולם, הוא לא עשה זאת, והמשיך במעשיו ובמסע ההרג והאלימות, בכל האמצעים אשר עמדו לרשותו באותו מועד ומקום. מדובר ברצף מעשים כזה קטלני שהדעת אינה יכולה לקבל שהם מקריים או ללא רצון או שאיפה להמית, והמערער גם לא הציג כל הסבר אחר משכנע למעשיו.

86. ניתן למצוא חיזוק למסקנה כי המערער החליט להמית בני אדם גם בעובדה שהוא לא בלם ולא עצר את המשאית להתעניין בשלום הנפגעים או להציע להם עזרה, אלא המשיך לדהור עם המשאית לעבר בני אדם תמימים נוספים. ויובהר, כי המניע אינו רלבנטי להחלטה להמית. אין זה משנה אם הוא החליט להמית יהודים דווקא או להמית כל אדם אחר. על ההחלטה להמית להיות כלפי בני אדם, ואכן כך היה בענייננו. אעיר, כי גם אם המערער לא הבחין שהוא פגע באחד מהנפגעים (כמו למשל באסיף, לפי אחת מגרסאותיו), אין הדבר מעלה או מוריד לגבי החלטתו להמיתו מלכתחילה (וראו: עניין כריכלי, פסקה 15; ע"פ 1855/05 פרישקין נ' מדינת ישראל, פסקה 18 לפסק דינו של השופט ד' חשין (24.3.2008)).

87. כפי שצוין לעיל, ההחלטה להמית אינה נדרשת להתקבל זמן רב לפני מעשה ההמתה. ניתן לקבלה גם זמן

קצר לפני המעשה ואף בסמוך מאוד אליו. בהחלט יתכן בנסיבות המקרה כי המערער לא גמל בליבו להמית בני אדם כאשר הוא יצא מביתו בבוקר האירוע. אולם, שעה שהחל לפעול במעשיו אשר תוצאתם הטבעית הם המתת בני אדם, ולא סופקו שום ראיה או הסבר מתקבל על הדעת למעשים אלו, המסקנה המתבקשת היא כי המערער החליט להמית בני אדם. החלטתו להמית מתקיימת הן לגבי המנוח אותו אכן המית, והן לגבי שבעת הנפגעים האחרים שהוא ניסה להמית. יצוין, כי באופן ספציפי, ההחלטה להמית את המנוח נובעת מרצף המעשים ומהכניסה לצומת באור אדום במהירות גבוהה ומסוכנת. אכן, כפי שקבע בית המשפט המחוזי, לא היה נדרש להוכיח כי המערער הסיט את המשאית דווקא לכיוון המנוח אלא ניתן להסתפק בכוונתו הכללית להמית אדם. על כן, שקלול כל הנסיבות מעיד כי גמלה בלבו של המערער החלטה להמית בני אדם, לכל המאוחר עת התנגש בפעם השנייה בפונטו.

88. כאמור לעיל, אינני מקבל את טענותיו של המערער לעניין אבדן עשתונותיו כתוצאה מהפרעה נפשית שבה הוא לקה, במהלך חלקו הארי של האירוע. סבורני, כי אבדן עשתונות שכזה לא הוכח כדבעי כלל ועיקר, ומכל מקום, הלכה היא כי העובדה שמעשיו של המערער בוצעו מתוך חמת זעם או עצבים אין בה כדי להפחית מקיומה של ההחלטה להמית (ראו: ע"פ 624/89 יחזקאל נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(3) 714, 705 (1991); עניין חמאתי, עמ' 719; עניין כריכלי, פסקה 15). לפיכך, אני מוצא כאמור, כי בענייננו התקיימה אצל המערער החלטה להמית.

89. על כל האמור לעיל, אינני רואה מקום להתערב בהכרעת דינו אשר הרשיעה את המערער, בין היתר, בעבירות הרצח והניסיון לרצח.

גזר הדין

90. ערעורו של המערער מופנה, כאמור, גם כלפי גזר דינו של בית המשפט המחוזי. הלכה ידועה היא כי ערכאת הערעור אינה מתערבת בחומרת העונש שנקבעה על ידי הערכאה הדיונית אלא במקרים חריגים, גם לאחר תיקון 113 לחוק העונשין (ראו: ע"פ 3091/08 טרייגר נ' מדינת ישראל (29.1.2009); ע"פ 5931/11 עבדולייב נ' מדינת ישראל (22.10.2013); ע"פ 3931/13 באום נ' מדינת ישראל (10.6.2014)). לאחר עיון בגזר דינו של בית המשפט המחוזי ובנימוקי הערעור ולאחר שמיעת הצדדים לפנינו, אני סבור כי המקרה הנוכחי אינו נמנה על אותם מקרים המצדיקים התערבות, כפי שיובהר להלן.

91. המערער תוקף מספר מקביעותיו של בית המשפט המחוזי בגזר דינו. האחת, הקביעה כי אין להחיל בעניינו את חריג הענישה המופחתת לעונש מאסר עולם חובה בגין ביצוע עבירת רצח; השנייה, הקביעה כי כל אחת מההתנגשויות המרכיבות את השתלשלות האירוע הכולל, מהווה אירוע נפרד שלגביו יש לקבוע את מתחם העונש ההולם; והשלישית, השתת הפיצויים בנוסף לעונש המאסר בפועל. אדון בסוגיות אלה כסדרן.

ענישה מופחתת בגין עבירת הרצח

92. סעיף 300א לחוק העונשין הקובע את החריג לעונש מאסר עולם חובה בגין עבירת הרצח, קובע כך:

"על אף האמור בסעיף 300, ניתן להטיל עונש קל מהקבוע בו, אם נעברה העבירה באחד מאלה:

(א) במצב שבו, בשל הפרעה נפשית חמורה או בשל ליקוי בכושרו השכלי, הוגבלה יכולתו של הנאשם במידה ניכרת, אך לא עד כדי חוסר יכולת של ממש כאמור בסעיף 34 ח -

(1) להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו; או

(2) להימנע מעשיית המעשה".

כלומר, על מנת ליהנות מענישה מופחתת בגין עבירת הרצח, על הנאשם שעבר את העבירה להוכיח כי היה במצב שבו הוגבלה במידה ניכרת יכולתו להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו או להימנע מעשיית המעשה, וזאת בשל הפרעה נפשית חמורה או בשל ליקוי בכושרו השכלי. נקבע בפסיקה כי מידת ההוכחה הנדרשת של טענה זו היא של מאזן ההסתברויות (ע"פ 396/01 ברדה נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(6) 854 (2002) (להלן: עניין ברדה); ע"פ 7926/00 דיפני נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(1) 817 (2004)).

93. במקרה שלפנינו, המערער טוען כי בשל הפרעה נפשית חמורה שבה הוא לוקה הוא איבד את עשתונותו והיה שרוי במצב של עצבנות יתר במהלך חלקו הארי של האירוע. טענתו זו, הן בגרסתה הקודמת לפיה היה מדובר באבדן הכרה פיזי והן בגרסתה המאוחרת לפיה היה מדובר באבדן עשתונות, נדחתה על ידי בית המשפט המחוזי. כפי שעמדתי על כך לעיל, טענתו של המערער לא הוכחה כדבעי ועל כן לא מצאתי לנכון להתערב בקביעה זו של בית המשפט המחוזי. משמעות הדברים היא כי אין בידי לקבל את טענה זו גם במישור גזר הדין לצורך החלת סעיף 300א לחוק העונשין.

94. למעלה מן הצורך יצוין, כי על מנת ליהנות מהענישה המופחתת, נדרשת הפרעה נפשית חמורה, אשר גם מטענותיו של המערער דומה כי לא עולה הפרעה שכזאת. נטייתו הנטענת של המערער לעצבנות רבה יתכן והיא הפרעה נפשית כלשהי אך היא אינה מספיק על מנת לעמוד בתנאי החריג. עמד על כך חברי השופט ח' מלצר בע"פ 226/02 קישוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 25 לפסק דינו (2.5.2012):

"מסקנותי בעניין האמור, כפי שהן מפורטות שם, יפות אף ביחס לשאלת קיומה של 'הפרעה נפשית חמורה' אצל המערער, לצורך החלת סעיף 300א לחוק. הדברים מקבלים דגש מיוחד נוכח עמדת הפסיקה בנושא, שהרי ככלל קיים הבדל ניכר, כאמור, בין 'הפרעת אישיות' לבין 'הפרעה נפשית חמורה', וכפי שצוין בעבר בנושא זה: 'הפרעת אישיות' כשלעצמה איננה ממלאת אחר יסודותיו של סעיף 300א לחוק העונשין (ע"פ 4389/93 מרדכי נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(3) 248, 239 (1996); ראו גם: ע"פ 1742/91 פופר נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(5) 299, 289 (1997)) (ההדגשה במקור - ס.ג.)."

95. מכל מקום, בידי בית המשפט נתון שיקול הדעת להחליט האם להפחית את הענישה במקרה העונה על התנאים, אם לאו. השימוש בסעיף זה נועד למקרים חריגים, בהם נסיבות המקרה ותחושת הצדק הולמים הפחתה עמוד 20

בעונש (וראו: ע"פ 7010/09 אבשלומוב נ' מדינת ישראל, פסקה 39 לפסק דינו של השופט י' עמית (5.7.2012)); עניין ברדה, עמ' 860). כשלעצמי, גם אני סבור כי נסיבות המקרה הקשות עליהן עמדתי לעיל אינן מאפשרות התחשבות מיוחדת במערער, ועל הכלל המחיל עונש מאסר עולם חובה בגין עבירת הרצח - לחול.

אירוע אחד או מספר אירועים

96. עוד טוען המערער, כאמור, כי היה צריך לראות את האירוע כאירוע אחד ללא הפרדה בין המעשים, ובהתאם להטיל עליו ענישה חופפת בגין המעשים בתוך האירוע. בעוד שאני מקבל את טענתו כי היה נדרש לראות ברצף ההתנהגות אירוע אחד, אינני מקבל את המסקנה אשר גזר ממנה.

97. לקביעה האם מדובר באירוע אחד או במספר אירועים יש משמעות בשאלה האם יש לקבוע מתחם ענישה הולם אחד לכל מעשי העבירות השונים (אם ייקבע שמדובר באירוע אחד), או שמא יש לקבוע מתחמי ענישה הולמים לכל מעשה עבירה בנפרד (אם ייקבע שמדובר באירועים שונים) (ראו סעיף 40 לחוק העונשין; וכן ראו דיון בשלבי גזירת העונש לפי תיקון 113 בע"פ 1127/13 גברזיני נ' מדינת ישראל, בפסקאות 21-26 לפסק דיני (15.1.2014)). באופן כללי, ניתן לסבור כי אף מספר עבירות הנפרשות על פני תקופה ארוכה יכולות להוות אירוע אחד, בשל הדמיון ביניהן או בשל זהות הקורבנות בעבירות אלו. מנגד, ניתן לסבור שעבירות המתרחשות בסמיכות רבה מהוות מספר אירועים, וזאת בשל אינטרס חברתי מוגן רב עוצמה בהן (ראו דבריי בע"פ 1605/13 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 15 לפסק דיני (27.08.2014) (להלן: עניין פלוני); וכן ראו יניב ואקי ויורם רבין "הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה: תמונת מצב והרהורים על העתיד לבוא" הפרקליט נב 413, 441-444 (2013)). התשובה לשאלה זו לא היתה מצויה בחוק העונשין, כיוון שהמחוקק לא הגדיר מהו "אירוע", ובית משפט נדרש לתת לה מענה קונקרטי כל עת שהשאלה עלתה בפניו. זאת, לרוב תוך שימוש במבחנים שהתפתחו והשתרשו בפסיקה לעניין ההבחנה בין "מעשה אחד" ל"מספר מעשים" בהקשר של סעיף 186 לחוק סדר הדין הפלילי, התשמ"ב-1982 (וראו למשל את פסק דיני בעניין פלוני, בפסקאות 18-28; וכן ראו דיון נרחב במבחנים אלו לאחרונה בע"פ 5767/14 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקאות 80-83 לפסק דיני (16.6.2015)).

98. לאחרונה, נערך דיון מפורט בשאלת המבחן הראוי לשאלה האם מדובר באירוע אחד או במספר אירועים בע"פ 4910/13 ג'אבר נ' מדינת ישראל (29.10.2014) (להלן: עניין ג'אבר)). בעניין ג'אבר, השופט ד' ברק-ארז קבעה את מבחן "הקשר ההדוק", לפיו עבירות שיש ביניהן קשר הדוק ייחשבו לאירוע אחד, וכי ברגיל, יש לבחון האם נמצאה בין הפעולות "סמיכות זמנים" ואם הפעולות הן "חלק מאותה תוכנית עבריינית" (עניין ג'אבר, פסקה 5 לפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז). השופטת ברק-ארז קבעה כי השימוש במבחנים להבחנה בין "מעשה אחד" ל"מספר מעשים" יעשה כאשר תוחמים את גבולותיו של "אירוע אחד", ובית המשפט נדרש להשיב על השאלה האם בגדרו של אותו "אירוע" התבצע "מעשה אחד" או "מספר מעשים" (שם, פסקה 3 לפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז). השופט ע' פוגלמן הצטרף לתפיסתה העקרונית של השופטת ברק-ארז, וקבע כי הבחינה אם העבירות השונות שביצע הנאשם מהוות "אירוע אחד" היא תכליתית-פונקציונאלית, המעידות על מסכת עבריינית אחת (שם, פסקה 2 לפסק דינו של השופט ע' פוגלמן).

99. בעניינינו, בית המשפט המחוזי גזר את דינו של המערער לפני שניתן פסק הדין בעניין ג'אבר, ועל כן הכריע בשאלה האם מדובר באירוע אחד או במספר אירועים על בסיס המבחנים הקודמים שהתפתחו בפסיקה להבחנה בין

"מעשה אחד" ל"מספר מעשים". אינני רואה בכך טעות משפטית, שכן אלו היה המבחנים אשר היו נהוגים באותה עת להבחנה בין "אירוע אחד" לבין "מספר אירועים". בהתאם לאותם מבחנים, המסקנה המתבקשת היתה אכן לראות בכל אחת מההתנגשויות המרכיבות את השתלשלות האירועים הכוללת כאירוע נפרד אשר לגביו יש לקבוע מתחם ענישה הולם נפרד.

100. כיום, לפי המבחן שנקבע בעניין ג'אבר, המסקנה היא שונה. לפי מבחן "הקשר ההדוק", יש לראות ברצף ההתנהגות כאירוע אחד שבגדרו בוצעו מספר מעשים, הואיל והעבירות שבהן הורשע המערער מקיימות ביניהן "קשר הדוק" במובן זה שהן התרחשו בסמיכות זמנים (באותו הבוקר), ושהן חלק מתכנית עבריינית אחת, שבה ביצע המערער מסע קטלני של הרג ואליומות כלפי כל אדם הנקרה בדרכו. אלא שאין בכך כדי להצדיק את התערבותנו בעונש שהושת על המערער. כפי שציין השופט ע' פוגלמן בע"פ 2519/14 אבו קיעאן נ' מדינת ישראל (29.12.2014), מטרת סיווגם של "מספר מעשים" ל"אירוע אחד" או יותר היא "לשמש כלי עזר לערכאה הדיונית בבואה להשוות את העניין שלפניה למקרים דומים אחרים. על כן, סיווג שגוי כשלעצמו אינו מצדיק בהכרח התערבות של ערכאת הערעור בעונש שנגזר, מקום שהעונש שהושת על נאשם בערכאה הדיונית אינו חורג ממתחם העונש ההולם" (שם, פסקה 11).

101. במקרה שלפנינו, אני סבור כי העונש שגזר בית המשפט המחוזי על המערער הוא הולם ואין מקום להתערב בו. בית המשפט המחוזי שקל את מלוא הנסיבות לקולה והנסיבות לחומרה בעניינו של המערער, והעונש שהושת אינו חורג ממדיניות הענישה הנוהגת בנסיבות דומות (ראו: ע"פ 7895/13 ביטון נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (24.3.2014); ע"פ 5117/13 וימר נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (11.11.2014); וספציפית בהקשר של התערבות ערכאת הערעור בעונש בשל סיווג לקוי של אירוע או מספר אירועים, ראו לאחרונה: ע"פ 3164/14 פן נ' מדינת ישראל, פסקאות 146-137 לפסק דינו של חברי השופט ח' מלצר (29.6.2015); ע"פ 5643/14 עיסא נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (23.6.2015); וע"פ 1933/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 24-25 (11.02.2015)). יצוין, כי בענייננו מדובר באירוע אחד אשר במסגרתו יש ריבוי של מעשים. במקרה כזה, התקרה העליונה האפשרית למתחם הענישה בגין האירוע היא צירופם של עונשי המקסימום שניתן להטיל בגין כל אחד מהמעשים (וראו עניין ג'אבר, פסקה 9 לפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז). על כן, ברי כי העונש שנגזר על המערער הוטל בגדרו של המתחם ואין הצדקה להתערבות ערכאת הערעור.

השתת פיצויים בנוסף לעונש מאסר בפועל

102. על המערער הושתו פיצויים בסך כולל של 488,000 ש"ח, בחלוקה הבאה: פיצוי למשפחת המנוח בסך של 258,000 ש"ח, ופיצוי לעשרת הנפגעים בסך כולל של 230,000 ש"ח. המערער טוען כי בשל עונש המאסר בפועל הממושך שהוטל עליו, אין מקום להשתת פיצויים, ומכל מקום הוא אינו יכול לשלם אותם כל עוד הוא שוהה בבית הכלא.

103. גם דין טענה זו להידחות. אינני רואה מקום להתערב בעצם פסיקת הפיצויים ובסכומם. רכיב הפיצוי הכספי הוא רכיב עונשי הנגזר בנוסף לרכיבי העונש האחרים, ותכליתו הענקת מזור לנפגע העבירה ולמשפחתו (וראו: ע"פ 4186/13 ע'נאים נ' מדינת ישראל, בפסקה נו לפסק דינו של המשנה לנשיאה א' רובינשטיין (13.4.2015) (להלן: עניין ע'נאים)). הלכה היא כי יכולותיו הכלכליות של העבריין אינן מהוות שיקול בקביעת שיעור הפיצוי, ואין בהיעדר יכולת כלכלית כדי להצדיק התערבות בשיעור הפיצוי שנקבע על ידי הערכאה הדיונית (ראו דברי' לאחרונה בעניין שוורצמן, בפסקה 42, ובע"פ 4519/11 שיחרזיב נ' מדינת ישראל, בפסקה 31 (4.5.2015); עניין ע'נאים, בפסקה נו; ע"פ

329/13 סגונדו לוי ורגס נ' מדינת ישראל (9.3.2014); ע"פ 5761/05 מג'דלאוי נ' מדינת ישראל, בפסקה ט (24.7.2006)). על כן, אין בידי לקבל את טענות המערער בנוגע ליכולותיו הכלכליות, זאת במיוחד מקום בו סכום הפיצוי שנפסק הוא סביר בהתחשב בנסיבות. לפני המערער עומדת האפשרות לפנות למרכז לגביית קנסות בבקשה לפריסת הפיצוי לתשלומים.

104. אשר על כן, אינני רואה לנכון להתערב גם בגזר דינו של בית המשפט המחוזי.

105. על כל האמור לעיל, אני מוצא כי צדק בית המשפט המחוזי כאשר הרשיע את המערער, בין היתר, בעבירות הרצח והניסיון לרצח, והטיל עליו את העונש האמור בפסקה 1 לעיל, ואני מציע לחבריי לדחות את הערעור על שני חלקיו.

שׁוֹפֵט

השופט ח' מלצר:

אני מסכים לפסק דינו המקיף של חברי השופט ס' ג'ובראן.

שׁוֹפֵט

השופט מ' מזוז:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ס' ג'ובראן.

ניתן היום, י"ד באב התשע"ה (30.7.2015).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

עמוד 23
